

НАСЕЛЕНИЕ И СЕЛИЩА НА БЪЛГАРИЯ

57–58

Селища в България

Селищата и селищната мрежа са географска рамка за социално-икономическите процеси, свързани с населението. Възниквали, замирали, възраждали се отново – те са свидетели на динамични събития. Селищата в различните географски области на България носят типичните черти на своите обитатели. Те са „визитната картичка“ на българския народ.

*Бащино огнище не забравяй!
Стари обичаи не презирай!*

Георги С. Раковски

РЕЧНИК

Селище – място, в което хората живеят в постоянни или временни постройки. То има наименование, големина и пространствен облик.

1 Античният театър в Пловдив, останал от римската епоха

Прочетете текста и изпълнете задачите след него.

ВЪЗНИКВАНЕ НА СЕЛИЩАТА

Селищата са форма на заселване, която възниква и се развива в резултат на продължителното взаимодействие между природата и обществото. Те са израз на материалната и духовната култура на населението. Съвкупността от селищата определя селищната мрежа на дадена територия. Формирането ѝ в България започва още през древността с появата на първите селища по нашите земи.

Основни причини за възникването и развитието на селищата са кръстопътното географско положение, благоприятните природни условия и общественно-икономическите фактори. От природните условия определящи са релефът, наличието на обработваеми земи, благоприятният климат, наличието на води и плодородни почви. Най-важните общественно-икономически фактори са близостта до пазари и до важни пътища и др. Най-старите селища по българските земи възникват по времето на траките. На тяхно място днес се развиват съвременните градове София, Пловдив, Стара Загора, Благоевград и др.

По-късно древните гърци (елините) построяват колонии по Черноморското крайбрежие. Те поставят основите на градовете Варна, Несебър, Поморие и др. След тях римляните изграждат градове по брега на река Дунав и в Северна България. Техни наследници са днешните Русе, Силистра, Монтана и др. След основаването на българската държава през 681 г. се изграждат първите български градове – Плиска, Преслав, Шумен, Търновград и др. За да се осигури защита по време на османското владичество, българите строят селища в планинските райони (Копревщица, Карлово, Каловфер, Котел). През Възраждането те израстват като важни търговски и занаятчийски центрове.

След Освобождението на България нараства значението на общественно-икономическите фактори. Възникват селища край новоизградените железопътни линии – Горна Оряховица, Мездра, Червен бряг. След края на Втората световна война се изграждат и разрастват нови миньорски и промишлени центрове. развитието на туризма води до изграждането на планински (Пампорово, Боровец) и морски (Албена, Слънчев бряг) курортни селища.

Напишете по един пример.

- Град, възникнал с основаването на Първата българска държава – _____
- Търговски и занаятчийски център, възникнал по време на Възраждането – _____
- Селище, възникнало след Освобождението като център на железопътния транспорт – _____
- Селище, възникнало след края на Втората световна война като промишлен център – _____
- Град в Дунавската равнина – _____
- Град в Родопите – _____
- Град, разположен по течението на река Дунав – _____
- Град, разположен при минерален извор – _____

Отговорете на следните въпроси:

Кой е най-южният град в България?

- А) Петрич Б) Златоград В) Сандански Г) Кърджали

Кой е най-малкият град в България?

- А) Мелник Б) Китен В) Земен Г) Борово

Кой е най-високо разположеният град в България?

- А) Доспат Б) Смолян В) Велико Търново Г) Чепеларе

Запишете селища в България, които са:

- Пристанища – _____
- Промислени центрове – _____
- Планински курорти – _____

Прочетете текста и изпълнете задачата след него.

ВИДОВЕ СЕЛИЩА

В България има два вида селища с постоянно население – градове и села.

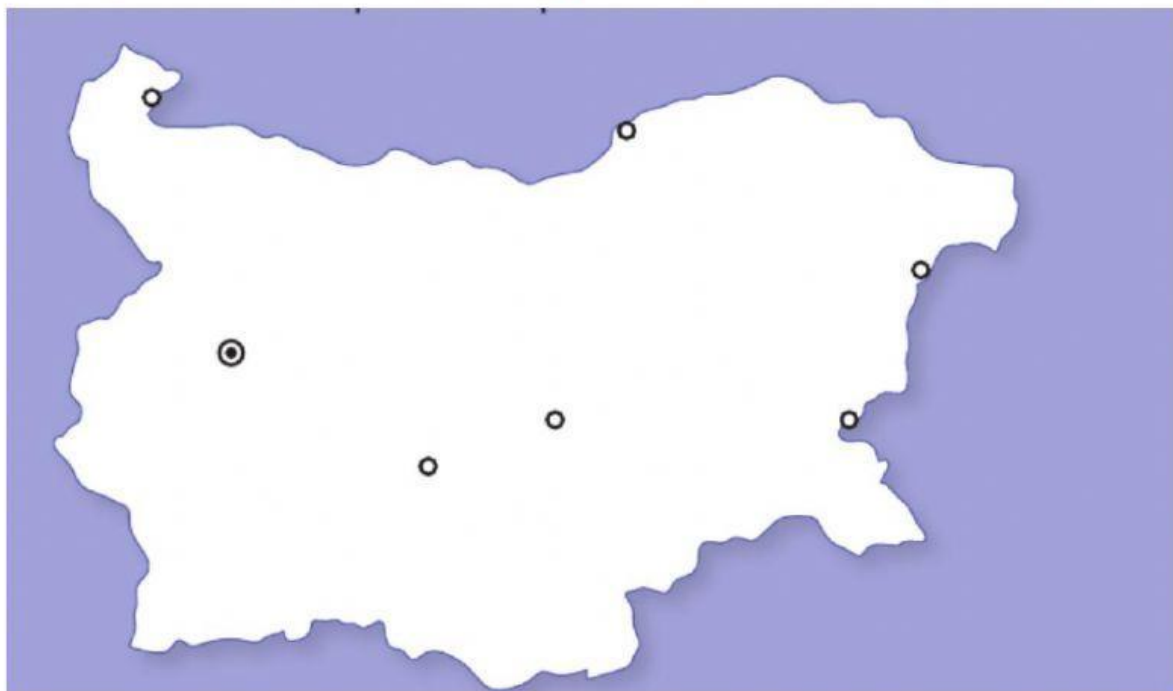
Селата възникват преди градовете. Основен поминък в тях е обработването на земята и отглеждането на животни. Ето защо повечето села са разположени в Горнотракийската низина и в Дунавската равнина.

Селата в България са близо 5000, но броят им намалява. Главните причини за това са намаляването на селското население и обезлюдяването на някои села. Повече от половината села в България имат население до 200 души, а най-големите са Лозен, Айдемир и др.

Градовете възникват по-късно от селата. Броят им винаги е бил по-малък от този на селата, но обикновено населението в тях е повече. В градовете хората се занимават с неземеделски дейности. През 2019 г. градовете в България са 257. Техният брой непрекъснато нараства. Най-големите градове са с население над 100 000 души – София, Пловдив, Варна, Бургас, Русе и Стара Загора. Най-малкият град в България е Мелник – 199 души.

Разположете на картата етикетите на следните селища:

София Пловдив Варна Бургас Русе Стара Загора Видин

ПРОБЛЕМИ НА СЕЛИЩАТА В БЪЛГАРИЯ

Продължителният приток на по-младо население към големите градове води до бързото им нарастване, а в селата остава по-възрастно население и те постепенно се обезлюдяват. Хаотичното нарастване на населението в по-големите градове увеличава автомобилния трафик, което предизвиква транспортни и екологични проблеми.

Сложете етикети на снимките с подходящ за всяка снимка текст.

Курортът Албена край Варна

Преслав – втората българска столица

Русе-сградата на операта

Велико Търново – средновековната крепост Царевец

